

ΑΝΤΩΝΗΣ
ΚΑΡΠΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΤΕΡΟ ΑΠΟ
ΕΝΑ ΜΟΥΝΤΙΑΛ
EURO

ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΤΕΡΟ
ΑΠΟ ΕΝΑ
ΜΟΥΝΤΙΑΛ

EURO

ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ
ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΕΝΑ ΜΟΥΝΤΙΑΛ
EURO: ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Συγγραφέας: Αντώνης Καρπετόπουλος
Διόρθωση: Δημήτρης Αλεξάκης

© 2024, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., Αντώνης Καρπετόπουλος

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2024

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής
τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-618-232-011-2

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΠΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΤΕΡΟ

ΑΠΟ ΕΝΑ

ΜΟΥΝΤΙΑΛ

EURO

ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ

ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Μερικά ιδιαίτερα και από καρδιάς ευχαριστώ:

Στον Γιώργο Βρανόπουλο για το μανάτζμεντ

Στον Μάνθο για τις διορθώσεις και την υπομονή

Στον Κώστα, τον Βάιο, τον Χρήστο, τον Γιώργο, τη Σοφία

και τον Βαγγέλη για την ενθάρρυνση

Και στην ανιψιά Μελίτα, που θα λέει στο σχολείο ότι ο θεός γράφει
και βιβλία, αν και θα ήταν προτιμότερο να γράφει τραγούδια...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	9
1. Euro 2020: Να 'τανε το 2021 χρόνια δοξασμένα.....	13
2. Euro 1960: Η έμπνευση ενός διαιτητή που κατάπιε τη σφυρίχτρα του.....	40
3. Euro 1964: Ένα σχεδόν ξεχασμένο μεγάλο πανηγύρι	63
4. Euro 1968: Η πίκρα του ζαχαροπλάστη, ένα κέρμα και δύο τελικοί	82
5. Euro 1972: Η πρώτη φορά της Δυτικής Γερμανίας.....	101
6. Euro 1976: Τσεχοσλοβακία αλλά Πανένκα	119
7. Euro 1980: Οι Γερμανοί αγαπούν τη Ρώμη	140
8. Euro 1984: Η Αυτού Εξοχότης «Le Roi» Μισέλ.....	167
9. Euro 1988: Η καθυστερημένη δικαίωση μιας μεγάλης σχολής.....	187
10. Euro 1992: Η ιδανική Δανία.....	212
11. Euro 1996: Στο τέλος κερδίζουν οι Γερμανοί	235
12. Euro 2000: Ο «Le Roi» Μισέλ πέθανε, ζήτη ο «Βασιλιάς» Ζιζού	258
13. Euro 2004: Η Ελλάδα στη διάσταση ενός ονείρου	281
14. Euro 2008: «Ο Άγιος της Ορταλέθα» και το έργο του	320
15. Euro 2012: Στον καιρό της ισπανικής ηγεμονίας.....	351
16. Euro 2016: Η παρουσία και η απουσία του Ρονάλντο	384
Βιβλιογραφία	408
Τελικοί και νικητές.....	410

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πάμε ένα ταξίδι στον χρόνο...

Είχα πολλές φορές αρνηθεί να γράψω ένα βιβλίο με θέμα το ποδόσφαιρο, έως το καλοκαίρι του 2023, όταν και αποδέχτηκα την πρόταση να γράψω ετούτο εδώ. Ο λόγος των αρνήσεων είχε να κάνει με το ότι πιστεύω πως με μέτριους υπολογισμούς γράφω τουλάχιστον τρία βιβλία για αθλητικά κάθε χρόνο (!) – εννοώ πως αν συγκέντρωνα τα κείμενά μου σε εφημερίδες, περιοδικά, μπλογκ και σάιτ, θα προέκυπταν κάθε χρόνο τρία βιβλία, και μάλιστα ογκωδέστατα. Δεν ήταν η έλλειψη θέματος το πρόβλημά μου. Ήταν ότι ένιωθα πως ό,τι έχω να πω για τα αθλητικά μας το λέω καθημερινά. Για αυτό έλεγα πως θα γράψω ένα αστυνομικό μυθιστόρημα, ίσως με ηρωίδα μια σατανική κομμώτρια, όχι άλλο ποδόσφαιρο.

Δεν υπάρχει εξήγηση γιατί στην πρόταση του εκδότη κ. Γιάννη Παπαδόπουλου είπα το «ναι». Ίσως γιατί πάντα πίστευα στη διαπίστωση του Χρήστου Βακαλόπουλου ότι οι πραγματικοί συγγραφείς είναι οι εκδότες και τους συγγραφείς τούς σέβομαι. Ίσως γιατί το περασμένο καλοκαίρι δεν υπήρχαν διοργανώσεις (ούτε Euro, ούτε Μουντιάλ, ούτε Ολυμπιακοί Αγώνες) και μου φαινόταν ότι θα έχω χρόνο να ασχοληθώ. Ή ίσως γιατί ήθελα να αφήσω πίσω ένα τουλάχιστον βιβλίο, το οποίο μπορεί, όταν φύγω από τη ζωή, να μείνει σε κάποια βιβλιοθήκη και να μαρτυρά το πέρασμά μου από εδώ. Αυτό το τελευταίο είναι μάλλον το μέγιστο της ματαιοδοξίας που με διακρίνει. Όπως και να έχει, όταν δέχτηκα να γράψω την ιστορία του Euro, η οποία, αντίθετα από την ιστορία του Μουντιάλ, λείπει από

την ελληνική αθλητική βιβλιογραφία μας, δεν μπορούσα να φανταστώ τι με περιμένει.

Με το γράψιμο δεν είχα ποτέ πρόβλημα. Δεν είμαι από αυτούς που δυσκολεύονται να βρουν λέξεις ή που η λευκή σελίδα που πρέπει να γεμίσουν τούς καταπνέζει. Αλλά ξάφνου ανακάλυψα μια διαφορά. Στην περίπτωση του βιβλίου το ζήτημα δεν ήταν οι λέξεις, ήταν η μεθοδολογία – πράγμα για μένα εντελώς άγνωστο. Εγώ καθημερινά, όταν γράφω για εφημερίδες, περιοδικά, μπλογκ κ.λπ., λειτουργώ απλά. Κάθομαι μπροστά στον υπολογιστή, βλέπω τα θέματα της ημέρας, διαλέγω ένα από αυτά, κάνω μερικά τηλεφωνήματα, όποτε είναι απαραίτητο, για να βρω απαντήσεις σε απορίες μου, ψάχνω λίγο στο διαδίκτυο και γράφω. Ό,τι γράφω έχει αρχή, μέση και τέλος: πρόλογο, προβληματισμό, θέσεις, αντιθέσεις, συμπεράσματα. Και επίλογο. Το βιβλίο που έπρεπε να γράψω δεν επέτρεπε τίποτε από αυτά! Έπρεπε να έχει κεφάλαια, δομή, ενιαία αφήγηση, αλλά δεν ήταν μόνο η τεχνική το πρόβλημα, ήταν κυρίως το περιεχόμενο. Τι θα ήταν αυτή η διαβολεμένη ιστορία του Euro; Μια παράθεση περιστατικών, δηλαδή παιχνιδιών, δραμάτων και θριάμβων; Και τι νόημα είχε η όποια παράθεση σε μια στιγμή που αποτελέσματα και στοιχεία μπορεί κανείς να τα βρει με τρία κλικ; Και υπάρχει ανάγκη για αυτό; Ποιον αφορά; Ποιος και γιατί να το διαβάσει όταν μπορεί να σερφάρει στο Ίντερνετ και να βρει τα πάντα, αν υποθέσουμε ότι ενδιαφέρεται; «Μα θα έχει το δικό σου στυλ», μου είπε ένας φίλος, ο οποίος ήθελε να με δει να βασανίζομαι. «Σιγά μη γίνω και μόδιστρος», σκέφτηκα.

Και μετά άρχισε ένα γοητευτικό παιχνίδι. Η έρευνα για αυτό που έπρεπε να γράψω θύμιζε τις ρωσικές μπάμπουσκες: ανοίγεις μία και βρίσκεις άλλη μία. Κι έτσι άρχισα καλοκαιριάτικα ένα ταξίδι στον χρόνο, το οποίο ομολογώ ότι δεν είχα φανταστεί πως θα κάνω. Ξυπνούσα νύχτα και αναρωτιόμουν γιατί οι Γερμανοί δεν πήραν μέρος στο Euro του 1960, αφού, ως γνωστόν, το Πανευρωπαϊκό

Πρωτάθλημα, όπως λέει ο Λίνκερ, το κερδίζουν πάντα οι Γερμανοί; Τι έκανε ο Φράνκο το 1964 και οι Ισπανοί κέρδισαν το τρόπαιο; Τι διάολο μονετίνα ήταν το νόμισμα που στρίψανε οι διαιτητές στον ημιτελικό του Euro του 1968, που το κέρδισαν οι Ιταλοί στη Νάπολη; Γιατί ο Αλκέτας Παναγούλιας το 1980 δεν χρησιμοποίησε στο ματς της Εθνικής μας με τη Δυτική Γερμανία τον Νίκο Αναστόπουλο, τον μόνο που είχε σκοράρει στα ματς της ομάδας μας στην Ιταλία;

Όσο οι μέρες περνούσαν, όλες αυτές οι απορίες αυξάνονταν, με την εξής μία να θεριεύει: Φαίνεται άραγε στην ιστορία του μεγαλύτερου ευρωπαϊκού ποδοσφαιρικού τουρνουά κάτι από την ιστορία της Ευρώπης και τις μεταλλάξεις της τα τελευταία εξήντα χρόνια; Υπάρχει άραγε αυτό το περιβόητο «κοινό ευρωπαϊκό σπίτι», κι αν υπάρχει, έχει μια αυλή όπου πιτσιρίκια παίζουν ποδόσφαιρο; Και τι ποδόσφαιρο παίζουν; Υπάρχει κάποιος που κερδίζει; Και γιατί δεν το παίζουν όλοι για να κερδίζουν; Κάπως έτσι, άθελά μου σχεδόν, αυτό που βρέθηκα να προσπαθώ να γράψω δεν είναι ακριβώς η ιστορία του Euro, αλλά μία εκδοχή της ευρωπαϊκής ιστορίας, με πρωταγωνιστές λαμπερούς και σκοτεινούς, με θριάμβους, αλλά κυρίως με δράματα. Και με ήρωες. Που φτάνουν στην κορυφή, κοιτάνε την Ευρώπη μας από ψηλά και μετά τα φτερά τους λιώνουν. Αλλά που όλοι θα σου πουν πως αυτή η θέα από ψηλά άξιζε τον κόπο για κάθε προηγούμενη και επόμενη πικρή περιπέτεια.

Και το βιβλίο, δηλαδή αυτή η εξιστόρηση, άξιζε τον κόπο; Για μένα, ως περιπέτεια, ναι. Το ίδιο επιθυμώ και για σας σε ό,τι αφορά την ευχαρίστηση. Από τη μεριά μου θέλω απλώς να σας δώσω την ευκαιρία να κάνετε ένα ταξιδάκι αναψυχής στον χρόνο. Τίποτα πιο πολύ, τίποτα πιο λίγο. Στην πορεία, ομολογώ, η ανασφάλεια με έκανε πολλές φορές να μετανιώσω για το «ναι» που είπα. Έδινά σε φίλους κεφάλαια για να μου πουν τη γνώμη τους – όχι για να με εμψυχώσουν, αλλά για να μου πουν πως μέσα στον ορυμαγδό των λέξεων βρήκαν κάτι ενδιαφέρον. Όλοι μου φέρθηκαν καλόβολα. Δεν θα το ξεχάσω.

Δεν θα ξεχάσω επίσης τη χαρά και την ανακούφιση όταν το βιβλίο ολοκληρώθηκε. Αλλά και το πόσο τυχερός αισθάνθηκα όταν στη βιβλιοθήκη μου βρήκα πολλά βιβλία που μου χρησίμευσαν για να το ολοκληρώσω – ένιωσα ότι τελικά τα αγόραζα όλα αυτά τα χρόνια ως εργαλεία για ένα δικό μου σχέδιο που ακόμα δεν ήξερα ότι θα υπάρξει.

Από βιβλία γεμάτα σημειώσεις πλέον, από μεταφράσεις απίθανων δημοσιευμάτων που βρήκα στο διαδίκτυο σε γλώσσες όπως τα ρωσικά, τα δανέζικα, τα αλβανικά, από μνήμες και δημοσιεύματα δικά μου προέκυψε αυτή η δουλειά που δεν ξέρω αν είναι συγγραφική: δυσκολεύομαι να το πω – για μένα είναι ένα πολύ μεγάλο παραμύθι που ελπίζω να έχω αφηγηθεί χωρίς να κουράσω. Και η αφήγηση να ξέρετε δεν είναι ενιαία. Αρχικά χρειάστηκε μια κάποια αποστασιοποίηση για να βάλω στο κάδρο με τη σωστή σειρά πολλά διάσπαρτα κομμάτια ξεχασμένων και θολών από την πολυκαιρία ιστοριών που είναι κομμάτια ενός παζλ: έπρεπε να κριθούν ακριβοδικαία και ως προς τη σημαντικότητά τους και ως προς την αξιοπιστία τους. Μετά ο τόνος γίνεται πιο προσωπικός. Διηγούμαι όσα έχω δει. Στο τέλος έψαξα κι αληθινούς αυτόπτες μάρτυρες, όπως είναι ο ήρωάς μου Νίκος Αναστόπουλος, που μιλά για το Euro του 1980, ο αρχηγός μου Θεόδωρος Ζαγοράκης, αφηγητής του έπους στην Πορτογαλία το 2004, ο σοφός Αντώνης Νικοπολίδης, που είπε αντί στην Εθνική το 2008, και ο φίλος μου Γιώργος Καραγκούνης, ηγέτης στην τελευταία πρόκριση της Εθνικής μας σε δεύτερη φάση Euro το 2012. Χωρίς τις αφηγήσεις τους, αφηγήσεις που είναι κεφάλαια μιας ευρωπαϊκής ιστορίας, η προσπάθειά μου θα ήταν άκυρη – τώρα τουλάχιστον μου μοιάζει μια σκληρή προσπάθεια. Αδέξια ίσως. Αλλά καλύτερα δεν μπορούσα.

Οπότε με τις καλύτερες των προθέσεων, σας ζητώ να πάμε μια βόλτα σε μια ιστορία που είναι ποδοσφαιρική, αλλά είναι και κάτι πιο σύνθετο. Και μη νομίζεις, αγαπητέ αναγνώστη, πως αυτό ειδικά το ταξίδι το ξέρεις ήδη...

EURO 2020: ΝΑ ΄ΤΑΝΕ ΤΟ 2021 ΧΡΟΝΙΑ ΔΟΞΑΣΜΕΝΑ

ΠΟΥ ΠΗΓΑΝ ΟΛΟΙ;

Στο Winter Garden, ένα από τα θέατρα του Μπρόντγουεϊ στη Νέα Υόρκη, φιλοξενείται, εδώ και χρόνια, ένα μιούζικαλ το οποίο βασίζεται στη γνωστή κινηματογραφική επιτυχία *Επιστροφή στο μέλλον*. Όπως και στην ταινία, η πλοκή διαδραματίζεται στο 1985. Όταν αρχίζει το έργο, ο καθηγητής Έμετ «Ντοκ» Μπράουν επιστρέφει από ένα ταξίδι στο μέλλον, με το αυτοκίνητο-μηχανή-του-χρόνου, για να βρει τον φίλο του Μάρτι ΜακΦλάι. «Πού είχες πάει, Ντοκ;» τον ρωτάει ο Μάρτι. «Στη Νέα Υόρκη τον Απρίλιο του 2020. Δεν θα το πιστέψεις, αλλά ήταν όλα υπέροχα. Δεν κυκλοφορούσε ούτε ταξί στον δρόμο, όλα ήταν πεντακάθαρα, ήσυχα, και όλοι είχαν λύσει μάλλον τα προβλήματά τους και είχαν πάει διακοπές», λέει ο καθηγητής, ενώ οι θεατές στην αίθουσα θυμούνται τα λοκντάουν, την εμφάνιση και την έξαρση του κορωνοϊού και γελούν. Σκεφτόμουν, όταν έβλεπα την παράσταση, πως αν ο καθηγητής Μπράουν ήταν ποδοσφαιρόφιλος και είχε πάει με το αμάξι που ταξιδεύει στον χρόνο στο Γουέμπλεϊ, στις 11 Ιουλίου 2020, για να δει τον τελικό του Euro, δεν θα είχε δει άνθρωπο στο γήπεδο και ίσως θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι πέθανε το ποδόσφαιρο – ίσως γυρνώντας να έψαχνε προβληματισμένους τον λόγο που οι άνθρωποι το 2020 το βαρέθηκαν. Ούτε σε ταινία επιστημονικής φαντασίας θα υπήρχε κάποιος ικανός να του εξηγήσει πώς το τελευταίο Euro, αυτό που έπρεπε να

είναι το πιο μεγαλοπρεπές της ιστορίας, αντί να γίνει το 2020, έγινε τελικά το 2021. Αν αποφάσισα να αρχίσω την εξιστόρηση της ιστορίας του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος από το τελευταίο χρονικά που διοργανώθηκε, είναι γιατί υπήρξε η πιο περιπετειώδης και παράξενη διοργάνωση στην ιστορία του ποδοσφαίρου.

Η μεγάλη περιπέτεια του συγκεκριμένου τουρνουά ξεκίνησε στις 30 Ιουνίου 2012, στο Κίεβο, μία μέρα πριν από τον τελικό του Euro 2012. Σε συνέντευξη Τύπου ο τότε πρόεδρος της UEFA, Μισέλ Πλατινί, ανακοίνωσε ότι το 2020 αντί το Euro να φιλοξενηθεί από μία και μόνο χώρα, θα διεξαχθεί σε 12 ή 13 ευρωπαϊκές πόλεις διαφορετικών χωρών. Η έκπληξη ήταν μεγάλη. Η οριστική απόφαση ανακοινώθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2012. Παρά τη σκληρή κριτική, ο Πλατινί την υπερασπίστηκε, τονίζοντας ότι η διεξαγωγή του Euro 2020 σε πολλές διαφορετικές ευρωπαϊκές πόλεις ήταν ένας τρόπος ώστε να εορταστούν τα 60ά γενέθλια του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος, και υποστήριξε ότι η μοιρασιά των εξόδων της διοργάνωσης αποτελούσε λογική απόφαση σε μια περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης σε όλη σχεδόν την Ευρώπη. Ανακοινώθηκε επίσης πως, αντίθετα με ό,τι συνέβαινε μετά το 1980 στα πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα, δεν θα υπήρχε αυτήν τη φορά για τον διοργανωτή το προνόμιο της απευθείας πρόκρισης στην τελική φάση, διότι οι διοργανωτές θα ήταν πολλοί. Έτσι οι χώρες που θα φιλοξενούσαν ομίλους θα έπαιρναν μέρος κανονικά στα προκριματικά και ίσως να υπήρχαν και διοργανωτές που δεν θα είχαν ομάδα τους στα τελικά, όπως και έγινε. Το Αζερμπαϊτζάν και η Ρουμανία έγιναν οι πρώτες που φιλοξένησαν τουρνουά χωρίς οι εθνικές τους ομάδες να είναι παρούσες. Αλλά ας μην προτρέχω. Το σχέδιο, αν και αυτομάτως δημιουργούσε τυχερούς που θα αγωνίζονταν στην έδρα τους και αδικημένους που θα ταξίδευαν πολύ, εν τούτοις άρεσε. Δυσχερестήθηκαν μονάχα οι Τούρκοι. Οι μόνοι που είχαν υποβάλει ολοκληρωμένο φάκελο διοργάνωσης των τελικών του Euro 2020.

Η ΑΝΑΠΑΝΤΕΧΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Το 2020 η Ευρώπη φαινόταν να ξεπερνά, αργά αλλά σταθερά, την οικονομική κρίση. Καθώς πλησιάζαμε στην έναρξη του Euro 2020, στην UEFA πίστευαν ότι αυτό θα εξελισσόταν σε πανευρωπαϊκή γιορτή. Δεν υπήρχε ο Πλατινί βέβαια, που είχε υποστηρίξει αρχικά το format διεξαγωγής του, αλλά ο διάδοχός του στην προεδρία της UEFA, Αλεξάντερ Τσέφερνι, έλεγε έναν χρόνο πριν από την προγραμματισμένη έναρξή του, σε συνέντευξη στο BBC, πως «κάτα κάποιον τρόπο το Euro 2020 θα είναι πραγματικά το πρώτο Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα, καθώς θα διοργανωθεί σε δώδεκα διαφορετικές χώρες και δώδεκα διαφορετικές πόλεις». Πού να φανταζόταν ότι τον Μάρτιο του 2020 ο ίδιος θα αποφάσιζε την αναβολή του, η οποία εκείνη τη στιγμή έμοιαζε αρκετά με ματαιώσή του.

Η UEFA τον Μάρτιο του 2020 αποφάσισε να θυσιάσει το Euro· πρόκειται για την πρώτη διεθνή διοργάνωση που ματαιώθηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ακολούθησαν κι άλλες, όπως η Ευρωλίγκα, το Παγκόσμιο Κύπελλο Συλλόγων της FIFA, αλλά και οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Τόκιο – παρά το γεγονός ότι οι Γιαπωνέζοι το πάλεψαν για να διεξαχθούν κανονικά, πήραν την απόφαση της ματαιώσής τους με δυσκολία και πολλή πίκρα. Η UEFA θυσίασε ευκολότερα το Euro. Βλέποντας την ιστορία εκ των υστέρων, καταλαβαίνει κανείς ότι όλα θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά. Τον Μάρτιο του 2020 η UEFA θα μπορούσε να διακόψει τα εθνικά πρωταθλήματα και τα κύπελλα Ευρώπης, και να αφήσει το καλαντάρι να τρέξει κανονικά. Αν η αντιμετώπιση του κορωνοϊού το επέτρεπε, το Euro 2020 θα μπορούσε να γίνει Ιούνιο-Ιούλιο, όπως ήταν προγραμματισμένο. Ίσως όχι με τη μορφή που είχε σχεδιαστεί, αλλά με όλους τους αγώνες σε μία και μόνο χώρα, αν βέβαια βρισκόταν κάποια διαθέσιμη να φιλοξενήσει ματς που θα γίνονταν χωρίς θεατές. Τον Μάρτιο του 2020 αυτό ήταν το μόνο βέβαιο. Αν όλα

ξανάρχιζαν, τα γήπεδα θα ήταν άδεια. Και γιατί οι ποδοσφαιρικές διοργανώσεις είχαν κατηγορηθεί για την ταχύτατη διάδοση του φονικού ιού.

Η UEFA δεν διέκοψε τις διοργανώσεις. Έβαλε απλώς άνω τελεία στη σεζόν. Στις 17 Μαρτίου 2020 συγκάλεσε τη μεγαλύτερη τηλεδιάσκεψη όλων των εποχών, με εκπροσώπους των ευρωπαϊκών λιγκών, των 55 ομοσπονδιών της και του σωματείου των ποδοσφαιριστών. Οι Γάλλοι είχαν δημιουργήσει ένα κακό προηγούμενο, διακόπτοντας πρώτοι το πρωτάθλημά τους· οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες είχαν αποφασίσει αναστολή της αγωνιστικής δράσης για να εκτιμήσουν τι θα κάνουν προσεχώς. Η UEFA φοβόταν πως αν υπήρχαν παντού διακοπές πρωταθλημάτων, εκατοντάδες ποδοσφαιριστές θα έχαναν τα χρήματά τους· θα προέκυπτε χάος. Στη μεγάλη τηλεδιάσκεψη πάρθηκαν δύο αποφάσεις: να πριμοδοτηθούν οι ομοσπονδίες (και μέσω αυτών και οι ομάδες που παίρνουν μέρος σε εθνικά πρωταθλήματα, όπου ήταν απαραίτητο) και να γίνει ό,τι ήταν δυνατόν για να ολοκληρωθούν όλες οι διοργανώσεις – εθνικές και ευρωπαϊκές. Η απόφαση δεν ήταν εύκολη. Όπως θυμάται ο γενικός γραμματέας της UEFA, Θεόδωρος Θεοδωρίδης, τον Μάρτιο του 2020 κανείς δεν μπορούσε να προσδιορίσει πότε θα υπήρχε δυνατότητα επανεκκίνησης της σεζόν. Όλα ήταν στον αέρα.

Έναν μόλις μήνα μετά, στα τέλη του Απριλίου του 2020, υπήρχε αισιοδοξία πως οι διοργανώσεις θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν. Η UEFA εξασφάλισε τη βοήθεια του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και άκουσε τις συμβουλές του Ελβετού λοιμωξιολόγου Ντάνιελ Κοχ. Δημιουργήθηκε ένα ιατρικό πρωτόκολλο για τον τρόπο διεξαγωγής των παιχνιδιών, ώστε να λειτουργήσει ως μπουσουλας για τις ομοσπονδίες που θα αποφάσιζαν, μεμονωμένα και σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις, τα μέτρα προστασίας. Οι καραντίνες θα σταματούσαν – οι Γερμανοί επανεκκίνησαν πρώτοι το πρωτάθλημά τους. Σιγά σιγά ακολούθησαν και οι υπόλοιποι που είχαν

αναβάλει την αγωνιστική δράση. Το κόστος της επανεκκίνησης το πλήρωσε το Euro 2020. Η UEFA αποφάσισε πως δεν θα διεξαχθεί το καλοκαίρι του 2020, ώστε να υπάρξει χρόνος να ολοκληρωθούν στη διάρκειά του αρχικά τα εθνικά πρωταθλήματα και στη συνέχεια οι ευρωπαϊκές διοργανώσεις. Και μάλλον καλά έκανε τελικά. Ο κόσμος ήθελε την ολοκλήρωση των εθνικών πρωταθλημάτων και χάρηκε τα Φάιναλ Έιτ στο Γιουρόπα και στο Τσάμπιονς Λιγκ, που διοργανώθηκαν αυγουστιάτικα και όλοι τα είδαν στην τηλεόραση.

ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΕΛΕΙΨΕ;

Το καλοκαίρι του 2020 δεν υπήρξε καμία δήλωση κάποιου που να λέει ότι το Euro τού έλειψε. Περίμενα μάταια να ακούσω έναν ομοσπονδιακό προπονητή να δηλώνει πως η αναστάτωση αυτή κατέστρεψε τον προγραμματισμό του. Περίμενα να ακούσω έναν παράγοντα χώρας που θα φιλοξενούσε ματς της τελικής φάσης (δέκα ήταν οι χώρες...) να ορκίζεται ότι η γιορτή τού έλειψε και να εκφράζει την απογοήτευσή του. Περίμενα έναν ποδοσφαιριστή να ορκιστεί πως αισθάνεται θλίψη γιατί έχασε μια μεγάλη ευκαιρία να αγωνιστεί στη διοργάνωση για να την κερδίσει ή απλά για να διακριθεί. Περίμενα έναν δημοσιογράφο να γράψει πόσο το ποδόσφαιρο των εθνικών ομάδων τού έλειψε, όπως έγραφαν πολλοί για το Τσάμπιονς Λιγκ ή τα πρωταθλήματα. Κανείς σε όλη την Ευρώπη δεν είπε το παραμικρό.

Εμένα μου είχε λείψει πολύ το Euro και οι τελικοί του, γιατί εξακολουθώ να αγαπώ παράφορα το ποδόσφαιρο των εθνικών ομάδων. Σε αυτήν τη διοργάνωση, όπως άλλωστε και στο Μουντιάλ, κάθε χώρα συμμετέχει με μία ομάδα – και όχι με τέσσερις γιατί έχει ακριβό πρωτάθλημα, όπως στο Τσάμπιονς Λιγκ. Οι εκπλήξεις είναι κανόνας: το Euro το έχουν κερδίσει οι Τσέχοι, οι Δανοί και οι Έλληνες, έπαιξαν τελικό οι Βέλγοι, έφτασαν το 2016 στον ημιτελικό οι

Ουαλοί. Μου αρέσει επίσης ότι ακόμα κι αν το μοντέρνο ποδόσφαιρο είναι ομογενοποιημένο, κάτι που να θυμίζει τις παλιές σχολές μπορεί να το δεις.

Στις 17 Ιουνίου 2020 η Εκτελεστική Επιτροπή της UEFA αποφάσισε τη διεξαγωγή του τουρνουά με το ίδιο όνομα, το ίδιο format και στις ίδιες ημερομηνίες, αλλά έναν χρόνο αργότερα. Όλα θα γίνονταν μεταξύ 11ης Ιουνίου και 11ης Ιουλίου 2021. Ήμουν πανευτυχής. Η αναβολή του απλώς αύξησε την προσμονή μου. Παρ' όλα αυτά τα διοργανωτικά προβλήματα δεν έλειπαν. Το Δουβλίνο αρνήθηκε να φιλοξενήσει ματς. Η κυβέρνηση της Ισπανίας κατήγγειλε τον Δήμο του Μπιλμπάο για πλημμελή εφαρμογή των μέτρων και έθεσε την πόλη εκτός διοργάνωσης. Τα ματς που έπρεπε να γίνουν στην Ισπανία φιλοξενήθηκαν στο Ολυμπιακό Στάδιο της Σεβίλλης. Οι Βάσκοι απείλησαν την UEFA και την ισπανική κυβέρνηση με μηνύσεις. Τα ιατρικά πρωτόκολλα αντιμετώπισης της Covid-19 ήταν διαφορετικά από χώρα σε χώρα. Οι Γερμανοί επέβαλαν σκληρούς περιορισμούς για την παρουσία θεατών – στην Ουγγαρία από την άλλη δεν υπήρχε κανένας! Η μεγαλύτερη απορία ήταν αν ο Μπόρις Τζόνσον, εκπρόσωπος μιας Αγγλίας εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα φιλοξενούσε τους ημιτελικούς και τον τελικό, θα επέτρεπε να επισκεφθούν το Λονδίνο όποιοι ποδοσφαιρόφιλοι το επιθυμούσαν, χωρίς να μπουν σε καραντίνα, όπως ήταν υποχρεωτικό όταν αποφασίστηκε η διεξαγωγή της διοργάνωσης. Αλλά τον Ιούνιο του 2020 δεν υπήρχαν περιθώρια για πιέσεις και δεσμεύσεις. Η UEFA ζήτησε από τους Γερμανούς να δεσμευτούν ότι για τα ματς στο Αλιάντς Αρένα θα εκδοθούν 15.000 εισιτήρια. Οι Γερμανοί αρνήθηκαν.

Το Euro 2020 δεν έμοιαζε με κανένα προηγούμενο Euro, όχι γιατί «θα αποτελούσε μια πανευρωπαϊκή γιορτή», όπως είχε πει ο πρόεδρος Τσέφεριν, αλλά γιατί δώδεκα μήνες πριν ξεκινήσει, παρά την απόφαση να διεξαχθεί, κανείς δεν έβλεπε πώς θα ολοκληρωθεί. Ευτυχώς από τον Δεκέμβριο του 2020 και μετά προέκυψαν

τα εμβόλια και ο κόσμος άρχισε να φοβάται λιγότερο. Ίσως και το Euro 2020 έπαιξε ρόλο σε αυτό. Η επικοινωνιακή δύναμη του ποδοσφαίρου βοήθησε ώστε να γυρίσει σελίδα η γηραιά Ευρώπη μας, η οποία ως ηλικιωμένη δικαίως φοβόταν τον κορωνοϊό.

Στο μεταξύ η UEFA βοήθησε τη διεξαγωγή του και με αλλαγές κανονισμών. Στις 31 Μαρτίου θεσμοθετήθηκαν οι πέντε αλλαγές που θα μπορούσαν οι προπονητές να κάνουν στις ενδεκάδες των ομάδων τους κατά τη διάρκεια κάθε ματς, ενώ μπορούσε να γίνει και μία ακόμη στην παράταση. Αποφασίστηκε επίσης στις αποστολές των ομάδων να υπάρχουν 25 ποδοσφαιριστές και όχι 23. Ορίστηκαν για πρώτη φορά αναπληρωματικοί παρατηρητές αγώνων. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι για πρώτη φορά σε τελική φάση Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος θα υπήρχε και VAR για τη διαιτησία των ματς, έδιναν στη διοργάνωση ιστορικό χαρακτήρα. Κανένα από τα Euro που προηγήθηκαν δεν θα έμοιαζε με αυτό. Επιπλέον θα υπήρχαν για πρώτη φορά και Λατινοαμερικανοί διαιτητές. Αλλά με αυτούς ουδείς ασχολήθηκε.

ΟΜΙΛΟΙ ΚΑΙ ΗΡΩΕΣ

Πριν η διοργάνωση αρχίσει, μου έμοιαζε σαν βιβλίο με τρία συναρπαστικά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, αυτό της «φάσης των ομίλων», πολλές δυνατές ομάδες έπαιζαν εντός έδρας. Οι Άγγλοι, οι Ιταλοί, οι Ισπανοί, οι Γερμανοί, οι Ολλανδοί, αλλά και οι Ρώσοι και οι Δανοί είχαν αυτό το αβαντάζ. Δεν το είχαν οι παγκόσμιοι πρωταθλητές Γάλλοι, που έμοιαζε να έχουν τη δυνατότερη ομάδα, αλλά είχαν φιλοξενήσει την προηγούμενη διοργάνωση, το Euro 2016, και ως εκ τούτου δεν θα φιλοξενούσαν όμιλο, αλλά θα έκαναν συνεχώς ταξίδια, πράγμα που πολλοί πρόβλεπαν πως θα μετρούσε σε βάρος τους. Δεν θα φιλοξενούσαν όμιλο και οι πρωταθλητές Ευρώπης

Πορτογάλοι – κι αυτοί θα ήταν με τις βαλίτσες στα χέρια. Μετά το τέλος της φάσης των ομίλων θα άρχιζε το δεύτερο κεφάλαιο. Στους 16 και στα προημιτελικά, με βάση το πρόγραμμα, τα φαβορί δεν θα εξακολουθούσαν να αγωνίζονται συνεχώς στις έδρες τους· τότε θα βλέπαμε πραγματικά τις αντοχές τους. Στο τρίτο κεφάλαιο όλοι θα πήγαιναν στο Λονδίνο· τα ημιτελικά και ο τελικός ήταν προγραμματισμένο να γίνουν στο Γουέμπλεϊ.

Θα δούμε αυτά τα τρία κεφάλαια και τους ήρωές τους, αφού θυμηθούμε τους ομίλους και ποιος τους φιλοξένησε. Τα ματς του Α΄ ομίλου θα γίνονταν στη Ρώμη και στην πρωτεύουσα του Αζερμπαϊτζάν, το Μπακού. Σε αυτόν βρέθηκαν η Ιταλία (που θα έδινε και τα τρία ματς εντός έδρας), η Τουρκία, η Ουαλία και η Ελβετία. Τα ματς του Β΄ ομίλου θα τα φιλοξενούσαν η Αγία Πετρούπολη και η Κοπεγχάγη. Υπήρχαν σε αυτόν οι Δανοί (που έδωσαν τρία ματς στην πρωτεύουσά τους, στο Στάδιο Πάρκεν), οι Ρώσοι (που έδωσαν δύο ως γηπεδούχοι), οι Φινλανδοί και οι Βέλγοι. Για τα ματς του Γ΄ ομίλου ήταν διαθέσιμο το Άμστερνταμ και το Βουκουρέστι. Οι Ολλανδοί έπαιξαν τα τρία παιχνίδια τους στο «Γλόχαν Κρόιφ» Αρένα και είχαν μαζί τους στον όμιλο τη Βόρεια Μακεδονία, την Αυστρία και την Ουκρανία. Ο Δ΄ όμιλος ήταν βρετανική υπόθεση. Το Λονδίνο και η Γλασκόβη θα φιλοξενούσαν την Αγγλία, τη Σκωτία, την Κροατία και την Τσεχία – οι Άγγλοι θα ήταν τρεις φορές γηπεδούχοι. Τα ματς του Ε΄ ομίλου έπρεπε να γίνουν στο Μπιλμπάο και στο Δουβλίνο. Όπως ανέφερα, μετά την αντικατάσταση των δύο πόλεων, τα ματς της Ισπανίας έγιναν στη Σεβίλλη και η Αγία Πετρούπολη φιλοξένησε και αυτά του Δουβλίνου· μαζί με τους Ισπανούς ήταν στον όμιλο οι Σουηδοί, οι Σλοβάκοι και οι Πολωνοί. Τέλος υπήρχε και ο έκτος όμιλος, ο αναμφίβολα πιο σκληρός. Οι τρεις φορές γηπεδούχοι στο Μόναχο Γερμανοί θα είχαν απέναντί τους την πρωταθλήτρια κόσμου Γαλλία, την πρωταθλήτρια Ευρώπης Πορτογαλία και την Ουγγαρία, η οποία είχε αποκλείσει και την Εθνική Ελλάδα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Ο αποκλεισμός της Εθνικής μας ήρθε ως συνέπεια της κάκιστης διαχείρισης της ομάδας από ερασιτέχνες παράγοντες. Η Εθνική μας αποκλείστηκε όχι μία, αλλά δύο φορές! Αρχικά οι ιθύνοντες δεν κατάλαβαν ότι η πρώτη (αλλά και η δεύτερη θέση...) στο γκρουπ του νεοσύστατου Πρωταθλήματος Εθνών της UEFA θα μπορούσε να δώσει ένα εισιτήριο πρόκρισης στα τελικά του Euro, μέσω μπαράζ. Η Εθνική μας βρέθηκε στο ίδιο γκρουπ με την Φινλανδία, την Ουγγαρία και την Εσθονία. Ο τότε προπονητής της Άγγελος Αναστασιάδης παρακολούθησε ατάραχος την ομάδα του να χάνει στο τελευταίο ματς από την Εσθονία στο ΟΑΚΑ. Εξαιτίας αυτής της ήττας της Εθνικής μας, η Ουγγαρία πήρε τη δεύτερη θέση στον όμιλο, πίσω από τους Φινλανδούς, και αγωνίστηκε στα μπαράζ, κέρδισε τη Βουλγαρία (3-1) και την Ισλανδία (2-1) και προκρίθηκε.

Μετά τον πρώτο αποκλεισμό της Εθνικής ακολούθησε κι ένας δεύτερος. Με προπονητή πλέον τον Ολλανδό Τζον φαν 'τ Σχιπ η Εθνική μας πήρε μέρος στον 10ο προκριματικό όμιλο του Euro 2020, τερμάτισε τρίτη πίσω από την Ιταλία και τη Φινλανδία (που ξαναείχαμε μπροστά μας) και αποκλείστηκε, αφού εισιτήρια για τα τελικά έπαιρναν μόνο οι δύο πρώτοι. Στον όμιλο υπήρχαν και η Βοσνία, η Αρμενία και το Λιχτενστάιν. Μια σειρά από αληθινά θλιβερά αποτελέσματα, όπως η ήττα με 3-2 από την Αρμενία στην Αθήνα και η εντός έδρας ισοπαλία με το Λιχτενστάιν, έδωσαν στη συμμετοχή της Εθνικής μας μια διάσταση σχεδόν κωμική. Το ακόμα χειρότερο ήταν οι καυγάδες του προπονητή και της ομοσπονδίας με μια σειρά από παίκτες, όπως ο Παπασταθόπουλος, ο Μανωλάς και ο Σιόβας, στους οποίους ο Τζον φαν 'τ Σχιπ φόρτωσε την αποτυχία για να μείνει στη θέση του. Και να οδηγήσει δύο χρόνια αργότερα την Εθνική μας και στον αποκλεισμό από το Μουντιάλ του Κατάρ.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ας ξεφυλλίσουμε το πρώτο κεφάλαιο του Euro 2020. Όπως αναμενόταν, το θέαμα στις εξέδρες των γηπέδων ήταν σοκαριστικά διαφορετικό. Η εθνική Ουγγαρίας αγωνιζόταν στο Στάδιο «Φέρεντς Πούσκας» της Βουδαπέστης μπροστά σε 60.000 θεατές (55.662 ο ακριβής αριθμός των θεατών με την Πορτογαλία)· για τον ίδιο όμιλο οι Γερμανοί έπαιζαν στο Αλιάντς Αρένα του Μονάχου μπροστά σε μόλις 17.000, καθώς για κάθε θεατή αντιστοιχούσαν πέντε άδειες θέσεις! Η Ουγγαρία, με απόφαση του πρωθυπουργού Βίκτορ Όρμπαν, ακολουθούσε πολιτική κατάργησης των υγειονομικών μέτρων, ενώ οι Γερμανοί ήταν αυστηρότατοι. Και πάλι όμως, ακόμα και τα μισοάδεια γήπεδα συνιστούσαν σημαντική πρόοδο σε σχέση με ό,τι βλέπαμε όλους τους προηγούμενους μήνες στη διάρκεια της σεζόν· ο τελικός του Τσάμπιονς Λιγκ ανάμεσα στην Τσέλσι και τη Μάντσεστερ Σίτι (1-0) είχε γίνει στο Οπόρτο, με μόλις 6.000 θεατές να ακολουθούν την κάθε ομάδα.

Το παράδοξο της ιστορίας είναι πως, μολονότι στα πιο πολλά γήπεδα ο κόσμος ήταν σχεδόν ελάχιστος, η δύναμη της έδρας λειτουργήσε. Πλην των αδύναμων Σκοτσέζων, των Ούγγρων, που βρέθηκαν σε έναν δύσκολο όμιλο με Γάλλους, Γερμανούς και Πορτογάλους, και των μπερδεμένων Ρώσων, που είχαν αγωνιστικά «αδειάσει» μετά τη διοργάνωση του Μουντιάλ του 2018, όσοι φιλοξένησαν ματς ομίλων προκρίθηκαν. Οι Ιταλοί στη Ρώμη ήταν εξαιρετικοί. Έκαναν τρεις νίκες και μάλιστα πειστικές και εύκολες, με τους Τούρκους (3-0), τους Ελβετούς (3-0) και τους Ουαλούς (1-0)· σπάνια το κάνουν αυτό οι Ιταλοί στα μεγάλα τουρνουά. Οι Ολλανδοί στο Άμστερνταμ έκαναν κι αυτοί τρεις νίκες. Κέρδισαν τους Ουκρανούς (δύσκολα με 3-2) και εύκολα τους Αυστριακούς (2-0) και τους Σκοπιανούς (με 3-0). Το είχαν κάνει και ως διοργανωτές στο Euro 2000. Ο αέρας του Γουέμπλεϊ έκανε καλό στους Άγγλους, οι οποίοι έσπασαν την

κατάρρα που τους ήθελε να μην κερδίζουν στην πρεμιέρα. Λύγισαν με 1-0 την Κροατία χωρίς να εντυπωσιάσουν, πήραν την πρόκριση κερδίζοντας και την Τσεχία και άφησαν μια ισοπαλία στη Σκοτία (1-1). Οι Δανοί, χάρη στην υποστήριξη των οπαδών τους, βρήκαν στην Κοπεγχάγη τη νίκη που έψαχναν κόντρα στους Ρώσους στο τρίτο ματς, μετά από δύο άδικες ήττες από τη Φινλανδία και το Βέλγιο, που πήρε εύκολα την πρωτιά στον όμιλο. Οι Γερμανοί μπορεί να πάγωσαν καλοκαιριάτικα το Μόναχο στην πρεμιέρα τους, χάνοντας από τους Γάλλους με 0-1, αλλά στο Αλιάντς Αρένα ξαναγεννήθηκαν κάνοντας ένα καταπληκτικό ματς απέναντι στους Πορτογάλους, όταν κέρδισαν με 4-2 και πήραν την πρόκριση χάρη σε μία ισοπαλία με την Ουγγαρία (2-2). Η έδρα έσωσε και τους Ισπανούς από την αποτυχία· ξεκίνησαν με ισοπαλία με τη Σουηδία (0-0), ανησύχησαν όταν έφεραν μια δεύτερη (1-1) με την Πολωνία, αλλά ξέσπασαν και πήραν την πρόκριση κερδίζοντας 5-0 τη Σλοβακία, ενώ οι Ισπανοί δημοσιογράφοι τούς είχαν στήσει στον τοίχο.

Κανένα από τα φαβορί δεν είχε αποκλειστεί μετά την πρώτη φάση. Εκτός από τους πολλούς γηπεδούχους, τα είχαν καταφέρει τόσο οι Γάλλοι, που με τον Μπενζεμά και τον Εμπαπέ έδειχναν επιθετικά πανίσχυροι, όσο και οι Πορτογάλοι, που προκρίθηκαν ως τρίτοι από τον όμιλο, έχοντας κερδίσει μόνο τους Ούγγρους, παρά τα γκολ του Κριστιάνο Ρονάλντο, ο οποίος στο πρώτο του κιόλας ματς έσπασε όλα τα ρεκόρ και έγινε ο ποδοσφαιριστής με τις περισσότερες συμμετοχές και τα περισσότερα γκολ σε τελικά του Ευρω. Όμως δεν ήταν αυτός ο MVP της πρώτης φάσης. Τον τίτλο τον κέρδισε ο Δανός μέσος Κρίστιαν Έρικσεν, ο οποίος στο ματς της Δανίας με τη Φινλανδία (0-1), στις 19 Ιουνίου στο Πράτεν, νίκησε τον θάνατο.

Η μάχη του Έρικσεν

Η σκηνή που ο 29χρονος Κρίστιαν Έρικσεν, τότε παίκτης της Ίντερ, κρατά το στέρνο του και πέφτει στο γήπεδο είναι τρομακτική. Στο

41ο λεπτό του ματς Δανία – Φινλανδία ο Έρικσεν σωριάστηκε σαν κάποιος να τον πυροβόλησε. Είναι συγκλονιστική η περιγραφή της μάχης του Δανού να μείνει στη ζωή από τον άνθρωπο που τον έσωσε, τον Μόρτεν Μπέσεν, δηλαδή τον γιατρό της εθνικής ποδοσφαιρικής ομάδας της Δανίας. «Όταν μπήκα στο γήπεδο, έτρεξα και του πήρα τον σφυγμό. Διαπίστωσα ότι είχε σφυγμό, αλλά πριν ηρεμήσουμε, ο σφυγμός του χάθηκε. Ο παίκτης έπαθε καρδιακή προσβολή. Δεν μας έχει ξανατύχει κάτι τέτοιο. Οι πράξεις μας βασίστηκαν στην ταχύτητα. Θέλαμε να κάνουμε γρήγορα τα πάντα για να κρατήσουμε στη ζωή το παιδί. Ευτυχώς υπήρχε απινιδωτής στο γήπεδο. Όταν του κάνουμε τις μαλάξεις, ο Κρίστιαν δεν αναπνέει. Αλλά δίνει μάχη και αποφασίζει να κρατηθεί στη ζωή. Το ένιωθα ότι δεν ήθελε να φύγει», είπε ο γιατρός, περιγράφοντας όσα έγιναν. Όλα αυτά συμβαίνουν ενώ το γήπεδο φωνάζει ρυθμικά το όνομα του παίκτη και οι συμπαίκτες του, με την προτροπή του αρχηγού της ομάδας, Σίμον Κιάερ, δημιουργούν τείχος για να μην καταγράψουν τη σκηνή οι αδηφάγες τηλεοπτικές κάμερες, αλλά και τα φλας των φωτογράφων. Τελικά ένας φωτογράφος στέλνει στην ανθρωπότητα το μήνυμα της απαραίτητης αισιοδοξίας. Φωτογραφίζει τον παίκτη τη στιγμή που σηκώνει το χέρι του και κρατά το κεφάλι του. Η φωτογραφία είναι σημάδι ότι ο Έρικσεν έχει αφήσει πίσω του τα χειρότερα. Αλλά η αγωνία είναι μεγάλη – τουλάχιστον μέχρι να έρθουν από το νοσοκομείο στην Κοπεγχάγη οι καθησυχαστικές ειδήσεις.

Αυτό είναι το χρονικό της βραδιάς. Η ερώτηση είναι τι θα γινόταν αν ο Έρικσεν έχανε τη μάχη; Θα προέκυπτε καταιγίδα. Το τουρνουά θα ήταν αρκετά δύσκολο να συνεχιστεί. Οι Δανοί θα ανακόνωναν αμέσως το αντίο τους στη διοργάνωση και το πιθανότερο είναι να τους ακολουθούσαν και οι Φινλανδοί. Οι ποδοσφαιριστές θα ζητούσαν σίγουρα ολιγοήμερη διακοπή του τουρνουά και μετά θα ακολουθούσε ο απόλυτος και κάθετος διχασμός, που θα τραυμάτιζε ίσως θανάσιμα το ποδόσφαιρο. Οι μισοί θα ήθελαν η διοργάνωση

να συνεχιστεί και οι μισοί να σταματήσει. Η UEFA θα έμενε στο κέντρο της θύελλας και θα δεχόταν του κόσμου τα χτυπήματα, αφού κάθε απόφασή της θα δημιουργούσε αντιδράσεις. Αν διέκοπτε το τουρνουά, θα την κατηγορούσαν ότι δεν σέβεται το σπορ και τις παραδόσεις του – κάποιιοι θα έλεγαν πως η θέληση του ίδιου του παίκτη θα ήταν το ματς να συνεχιστεί. Αν δεν διέκοπτε το τουρνουά, θα την κατηγορούσαν ότι σκέφτεται τους χορηγούς πιο πολύ από τους παίκτες. Επειδή αυτή η δεύτερη κατηγορία είναι πιο βαριά, γνωρίζω ότι η UEFA θα διέκοπτε το τουρνουά. Θα τραυματιζόταν το ίδιο το ποδόσφαιρο. Εκατομμύρια παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο θα το εγκατάλειπαν. Κάποια δεν θα πήγαιναν στο γήπεδο καν. Μια γενιά πιτσιρικάδων θα μεγάλωνε με την υποψία πως το ποδόσφαιρο είναι απάνθρωπο σπορ και ότι ο επαγγελματίας ποδοσφαιριστής είναι ένα είδος μελλοθάνατου που μπορεί και να πεθάνει. Για την ακρίβεια, που πληρώνεται για να πεθάνει στο γήπεδο.

Όταν η Βραζιλία έχασε από τη Γερμανία με 7-1 στον ημιτελικό του Μουντιάλ του 2014, ο Βραζιλιάνος Ρονάλντο, ο αποκαλούμενος και «Φαινόμενο», που από ποδόσφαιρο καταλαβαίνει, ζήτησε συγγνώμη από τη χώρα στο όνομα των παιδιών. Είπε ότι η Σελεσάο τραυμάτισε μια ολόκληρη γενιά με αυτή την ήττα. Τότε μου είχε φανεί υπερβολική έκφραση. Όταν προέκυψε η ιστορία του Έρικσεν, κατάλαβα πόσο δίκιο είχε. Αν ο Δανός έφευγε από τη ζωή σε απευθείας τηλεοπτική μετάδοση, το τραύμα των παιδιών κυρίως θα ήταν αγιάτρευτο. Η εικόνα δεν θα έσβηνε εύκολα, ειδικά από τα παιδικά μάτια.

Σημειωτέον ότι το ματς συνεχίστηκε. Οι Φινλανδοί κέρδισαν τους σοκαρισμένους Δανούς με 1-0. Ο Πίτερ Σμάιχελ, πρώην τερματοφύλακας της Δανίας, χαρακτήρισε ντροπή την απόφαση. Ο Κάσπερ Χιούλμαντ, προπονητής της ομάδας, είπε ότι αναβάλλονται ματς αν παίκτης βρεθεί θετικός στον κορωνοϊό, αλλά όχι αν κάποιος πάθει ανακοπή καρδιάς. Παίκτες της εθνικής Δανίας ωστόσο, όπως ο Μάρτιν Μπρείθουεϊτ, είπαν πως αυτή η απόφαση ήταν «η

λιγότερο κακή». Τελικά οι Δανοί αφιέρωσαν στον Έρικσεν τη νίκη πρόκριση με τη Ρωσία (4-1) και στη συνέχεια του τουρνουά έπαιξαν και για αυτόν· ήταν άλλωστε ο ηγέτης τους.

Κι ο Έρικσεν όμως αποδείχτηκε τεράστιος μαχητής. Του τοποθετήθηκε βηματοδότης, και για αυτό τον Ιανουάριο του 2020 έφυγε από την Ίντερ, επειδή στην Ιταλία δεν επιτρέπεται να αγωνίζεται παίκτης με τέτοια υποστήριξη, αλλά τον ίδιο μήνα άρχισε να αγωνίζεται στην Μπρέντφορντ. Έναν χρόνο μετά υπέγραψε συμβόλαιο στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ. Τον Μάρτιο του 2022 φόρεσε ξανά τη φανέλα της εθνικής Δανίας. Μπήκε ως αλλαγή στο δεύτερο ημίχρονο ενός φιλικού ματς με την Ολλανδία και τρία λεπτά μετά την είσοδό του στο γήπεδο σκόραρε και αποθεώθηκε από συμπαίκτες και θεατές. «Επειδή με ρωτάτε, δεν πήγα στον άλλο κόσμο και γύρισα για να σας πω πώς είναι», είπε τον Ιούνιο του 2022, όταν οι Δανοί τού έδωσαν το βραβείο του ποδοσφαιριστή της χρονιάς για την επιστροφή του.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η Δανία στη φάση των 16 απέκλεισε εύκολα την Ουαλία, κερδίζοντάς την με 4-0. Φάνηκε μεταμορφωμένη και δεν ήταν η μόνη που στα νοκ άουτ ματς της φάσης των 16 ήταν διαφορετική. Πολλοί πρωταγωνιστές της φάσης των ομίλων αποκλείστηκαν αμέσως! Ο Κριστιάνο Ρονάλντο, των ρεκόρ, αποχαίρετησε τη διοργάνωση όταν η Πορτογαλία του έχασε από τους Βέλγους με 1-0 στη Σεβίλλη, σε μια βραδιά που ο Τόργκαν Αζάρ και όχι ο αδερφός του Εντέν Αζάρ ήταν ηγέτης και σκόρερ. Στις 27 Ιουνίου, όταν οι Τσέχοι απέκλεισαν στη Βουδαπέστη τους Ολλανδούς, κερδίζοντάς τους με 2-0, εκμεταλλευόμενοι το ότι οι Οράνιε έμειναν με δέκα παίκτες, εξαιτίας αποβολής του Ντε Λιχτ, ο κόσμος πίστεψε πως είδε την πιο μεγάλη έκπληξη της διοργάνωσης. Αλλά μία μέρα μετά είδε άλλη μία, σχεδόν

απίστευτη. Οι Γάλλοι έκαναν το λάθος να υποτιμήσουν τους Ελβετούς και το πλήρωσαν ακριβά. Στο Βουκουρέστι, μετά από ένα περιπετειώδες ματς, οι πρωταθλητές κόσμου δέχτηκαν την ισοφάριση από τον Γκαβράνοβιτς στις καθυστερήσεις του ματς, που τελείωσε 3-3, δεν βρήκαν τρόπο να νικήσουν τον Ελβετό τερματοφύλακα Ζόμερ στην παράταση και αποκλείστηκαν στα πέναλτι με μοιραίο τον Εμπαπέ, ο οποίος ευτυχώς θα έχει πολλές διοργανώσεις μπροστά του για να κάνει τους συμπατριώτες του να ξεχάσουν το κακοχτυπημένο του πέναλτι που στάθηκε αιτία να γυρίσουν σπίτι και να γκρινιάζουν για τις επιλογές του κόουτς Ντιντιέ Ντεσάν, ο οποίος δεν έφταιγε σε τίποτα.

Δεν ήταν το μόνο ματς που κρίθηκε μετά τα ενενήντα λεπτά. Οι Ιταλοί χρειάστηκαν ένα γκολ του Κιέζα στο 95΄ κι ένα γκολ του Πεσίνα στο 105΄ για να αποκλείσουν τους πεισματάρηδες Αυστριακούς (2-1) στο Γουέμπλεϊ, κι αφού τρόμαξαν στην κανονική διάρκεια του ματς. Στην παράταση –για την ακρίβεια στο τελευταίο λεπτό της– ο Ντόβμπικ έδωσε στην Ουκρανία την πρόκριση κόντρα στη Σουηδία, η οποία είχε περάσει πρώτη από τον όμιλό της. Αληθινό υπερθέαμα το Ισπανία – Κροατία 5-3, που κι αυτό κρίθηκε στον έξτρα χρόνο. Τα γκολ του Μοράτα (στο 100΄) και του Ογιαρθάμπαλ (στο 103΄) έκριναν την έκβαση ενός παιχνιδιού, το οποίο στην κανονική του διάρκεια ολοκληρώθηκε με το εντυπωσιακό 3-3. Η ποδοσφαιρική ανθρωπότητα χειροκρότησε τον αδάμαστο αρχηγό της Κροατίας, Λούκα Μόντριτς, ο οποίος έφυγε με το κεφάλι ψηλά.

Οι μόνοι που προκρίθηκαν εύκολα ήταν οι Άγγλοι. Είχαν την τύχη να δώσουν ένα ακόμα ματς στο Γουέμπλεϊ. Το εκμεταλλεύτηκαν ιδανικά. Στις 29 Ιουνίου απέκλεισαν τη Γερμανία που τόσες ζημιές τούς είχε κάνει μετά το Μουντιάλ του 1966. Τα γκολ του Στέρλινγκ στο 75΄ και του Χάρι Κέιν στο 83΄ έγιναν λόγος απόλυσης του Γερμανού προπονητή Γιοάχιμ Λεβ. Δεν έφταιγε αυτός που η Γερμανία δεν είχε έναν σέντερ φορ – έστω μέτριο. Αλλά ο τεχνικός

διευθυντής του, Όλιβερ Μπίρχοφ, είχε βαρεθεί να τον βλέπει να ξύνει τη μύτη του και να μυρίζει τις μασχάλες του.

Η φάση των 16 έκανε τα προημιτελικά να μοιάζουν μυστηριώδη. Όλοι μπορούσαν να αποκλειστούν πληρώνοντας ένα κακό βράδυ. Δεν συνέβη. Έφτασαν στο Λονδίνο τρεις από τους παραδοσιακούς διεκδικητές (Ιταλία, Ισπανία, Αγγλία) και η Δανία που είχε γκαζώσει μετά τη σωτηρία του Έρικσεν. Οι Ιταλοί απέκλεισαν τους Βέλγους, κερδίζοντας τους με 2-1 στο Μόναχο, πιο εύκολα από όσο δείχνει το τελικό σκορ. Ο Μπαρέλα και ο Ινσίνιε έδωσαν το προβάδισμα, πριν μειώσει ο Λουκάκου. Ίδια νίκη σε ανάλογο ματς έκαναν και οι Δανοί στο Μπακού με την Τσεχία· προηγήθηκαν κι αυτοί με 2-0 και κέρδισαν 2-1. Οι Άγγλοι στη Ρώμη διέλυσαν την Ουκρανία, κερδίζοντας με 4-0 στο πρώτο ματς που έδωσαν μακριά από το Γουέμπλεϊ. Μόνο οι Ισπανοί ζορίστηκαν στην Αγία Πετρούπολη με τους Ελβετούς, που οδήγησαν κι αυτό το ματς στα πέναλτι, μολονότι έπαιζαν με 10 παίκτες από το 70', όταν και αποβλήθηκε ο Φρόιλερ. Με ήρωα πάλι τον τερματοφύλακα Ζόμερ, ο οποίος στην παράταση μετά το 1-1 του ενενηντάλεπτου έκανε πέντε μεγάλες επεμβάσεις, οι Ελβετοί ονειρεύονταν δεύτερη σερί νίκη στα πέναλτι. Η αλήθεια είναι ότι στο τέλος ο Ζόμερ έκανε το χρέος του. Στη διαδικασία των πέναλτι ο Μπουσκέτς και ο Ρόντρι δεν σκόραραν. Αλλά τρεις συμπαίκτες του Ζόμερ αστόχησαν· οι Ισπανοί, κερδίζοντας με 3-1, έφτιαξαν βαλίτσες για το Λονδίνο.

Το τελευταίο κεφάλαιο του Euro 2020 θα είχε ό,τι έλειψε από τα δύο πρώτα. Δηλαδή το δράμα.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Στο Λονδίνο βρέθηκαν τέσσερις ομάδες που μπορούσαν βάσιμα να ελπίζουν σε έναν τελικό θρίαμβο.

Οι Άγγλοι ήταν γηπεδούχοι και από ματς σε ματς ανέβαιναν. Ο πρωθυπουργός Μπόρις Τζόνσον, βλέποντας τις πιθανότητες μιας τελικής επιτυχίας των Λιονταριών να έχουν εκτοξευτεί στα ύψη, αποφάσισε την αύξηση της επιτρεπόμενης χωρητικότητας του Γουέμπλεϊ. Για τα ματς της τελικής φάσης εκδόθηκαν 70.000 εισιτήρια για κάθε παιχνίδι, ενώ για αυτά της πρώτης φάσης στο Γουέμπλεϊ επιτρέπονταν λιγότεροι από 20.000 θεατές! Με δεδομένο ότι υπήρχαν περιορισμοί στα αεροπορικά ταξίδια, οι Άγγλοι θα έπαιζαν μπροστά στο κοινό τους, και το λατρεμένο τους «Football's Coming Home», το τραγούδι του ντουέτου Ντέιβιντ Μπαντιέλ-Φρανκ Σκίներ, που πρωτοκυκλοφόρησε το 1996, είχε αρχίσει πάλι να ακούγεται παντού.

Οι Ισπανοί είχαν αποδείξει πως έχουν μέταλλο. Πέρασαν με δυσκολίες τον όμιλο, άντεξαν στη σκληρή κριτική, είχαν πάρει μια πρόκριση στην παράταση και μια στα πέναλτι – τα πιτσιρικάκια του κόουτς Λουίς Ενρίκε είχαν χαρακτήρα.

Οι Δανοί ήταν οι εκπρόσωποι του παραμυθιού. Μια τελική επιτυχία τους θα ήταν απόδειξη πως είναι οι μόνοι στην Ευρώπη που μπορεί για δεύτερη φορά να κερδίσουν κόντρα στα προγνωστικά. Αλλά οι Ιταλοί είχαν το πιο μεγάλο κίνητρο. Έπρεπε να ξεπλύνουν την ντροπή του αποκλεισμού τους από το Μουντιάλ του 2018, είχαν φτάσει στα τελικά τρέχοντας ένα σερί από νίκες, είχαν και άμυνα, πράγμα απαραίτητο στις επιτυχίες τους – έστω κι αν παίκτες όπως ο Κιελίνι και ο Μπονούτσι ήταν ήρωες ένα βήμα πριν από την αποστρατεία, αυτή λειτουργούσε καλά. Και στον πάγκο υπήρχε ένας γεννημένος νικητής. Ο Ρομπέρτο Μαντσίνι, ο οποίος είχε δίπλα του, όχι απλά συνεργάτες, αλλά αδερφικούς φίλους του. Ο αρχηγός της αποστολής Τζιανλούκα Βιάλι, Διόσκουρος του Μαντσίνι κάποτε στη Σαμπντόρια, έδινε μάχη με τον καρκίνο, γεγονός που τον καθιστούσε πηγή έμπνευσης για όλους.

Στους δύο ημιτελικούς τα ζευγάρια ήταν μάλλον άνισα. Οι γηπεδούχοι Άγγλοι θα αντιμετώπιζαν τους Δανούς που είχαν κάνει

υπέρβαση για να φτάσουν μέχρι εκεί. Ο Γκάρεθ Σάουθγκεϊτ, κόουτς των Άγγλων, που απολάμβανε τον γενικό θαυμασμό, καθώς είχε οδηγήσει τα Λιοντάρια στα ημιτελικά του Euro, μετά και το καλό Μουντιάλ στη Ρωσία, ήταν ο μόνος που φώναζε ότι το ματς με τους Δανούς δεν θα είναι εύκολο. Δικαιώθηκε και δεν το πλήρωσε κιόλας. Η Αγγλία προκρίθηκε μετά κόπων και βασάνων. Οι 65.000 Άγγλοι τρόμαξαν όταν ο Ντάμσγκααρντ με μια καταπληκτική εκτέλεση φάουλ έβαλε μπροστά τους Δανούς στο 30', αλλά η γρήγορη ισοφάριση οκτώ λεπτά αργότερα, χάρη στο αυτογκόλ του Κιάερ, τους ηρέμησε. Πήραν τη νίκη-πρόκριση με ένα συζητήσιμο πέναλτι που έδωσε στον Στέρλινγκ ο Ολλανδός διαιτητής Μάκελι στο 104' της παράτασης. Το χτύπησε ο Χάρι Κέιν, το έπιασε ο τερματοφύλακας Κάσπερ Σμάιχελ, αλλά ο Άγγλος σκόραρε στο ριμπάουντ. Το άγχος του, όμως, πριν από την εκτέλεση, μαρτυρούσε ότι ο τελικός θα ήταν δύσκολος.

Το άλλο ματς είναι ένα κλασικό Euroderby, που από το 2008 επαναλαμβανόταν συνεχώς στις τελικές φάσεις της διοργάνωσης. Οι Ισπανοί απέκλεισαν τους Ιταλούς στα πέναλτι το 2008, τους κέρδισαν με 4-0 στον τελικό του 2012, έχασαν και αποκλείστηκαν από αυτούς το 2016. Όταν οι Ιταλοί κέρδισαν στη Γαλλία, πολλοί μίλησαν για εκδίκηση – η νίκη της ομάδας του Αντόνιο Κόντε είχε αυτό το χαρακτηριστικό. Αλλά στον λογαριασμό των αναμετρήσεων οι Ιταλοί ήταν ακόμα οι χαμένοι και η απόλυτη εκδίκηση είναι να κάνεις στον άλλο ό,τι σου έχει κάνει. Στην προκειμένη περίπτωση οι Ιταλοί ήθελαν νίκη στα πέναλτι για να πονέσουν τους Ισπανούς όσο και όπως πόνεσαν αυτοί το 2008. Έτσι κι έγινε. Στην κανονική διάρκεια του ματς έβαλαν τις υπογραφές τους ο Κιέζα (που έδωσε το προβάδισμα στους Ιταλούς στο 60' με ένα «γκολ-όνειρο») και ο Μοράτα (που ισοφάρισε για τους Ισπανούς στο 80', δείχνοντας πως ξέρει καλά τους συμπαίκτες του κάποτε στη Γιουβέντους, Κιελίни και Μπονούτσι). Αλλά η διαδικασία των πέναλτι ήταν η στιγμή του τερματοφύλακα Ντοναρούμα. Εκείνο το καλοκαίρι τον μισούσαν

οι οπαδοί της Μίλαν γιατί διάλεξε να πάει στην Παρί (τον φώναζαν Ντολαρούμα – από το ντόλαρ) και τον λάτρευαν όλοι οι υπόλοιποι Ιταλοί. Στον ημιτελικό έπιασε το πέναλτι του Μοράτα και άφησε στον Ζορζίνιο την αποστολή να χτυπήσει το τελευταίο. Ο βραζιλιάνικης καταγωγής παίκτης της Τσέλσι ευστόχησε. Ο κόουτς των Ισπανών είπε πως ήταν σχεδόν αδύνατον η ομάδα του να κερδίσει δύο φορές στη σειρά ματς στα πέναλτι. Πέντε μέρες αργότερα οι Ιταλοί θα του έδειχναν πως γίνεται.

ΤΟ «ΔΕΚΑΡΙ» ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΣ

Οι Ιταλοί είχαν το ισχυρό κίνητρο να αποδείξουν ότι ο αποκλεισμός τους από το Μουντιάλ του 2018 ήταν μια κακή στιγμή. Η ομοσπονδία τους διάλεξε τον Ρομπέρτο Μαντσίνι για τη θέση του ομοσπονδιακού που θα αναλάμβανε την αποστολή. Έναν καλό προπονητή με επιτυχίες στη Φιορεντίνα, στη Λάτσιο, στην Ίντερ, στη Μάντσεστερ Σίτι και στη Γαλατάσαραϊ, ο οποίος υπήρξε μεγάλη προσωπικότητα ως ποδοσφαιριστής. Μόνο που ως τέτοιος ο Μαντσίνι με την εθνική Ιταλίας είχε τη χειρότερη σχέση.

Ο «Μάντσιο», όπως τον αποκαλούν οι Ιταλοί, δεν θεώρησε ποτέ ομάδα του τη Σκουάντρα Ατζούρα. Κλήθηκε σε αυτήν στα 19 του, αλλά σε μια περιοδεία στην Αμερική το έσκασε από το ξενοδοχείο για να δει τη Νέα Υόρκη – ο τότε προπονητής του Έντσο Μπεαρζότ τον τιμώρησε και δεν τον ξανακάλεσε για δύο χρόνια περίπου. Έκανε ένα μόνο μεγάλο τουρνουά με τη φανέλα της εθνικής (το Πανευρωπαϊκό του 1988) και το 1994 αρνήθηκε να πάει στις ΗΠΑ γιατί ο κόουτς Αρίγκο Σάκι τού ζητούσε να παίζει σέντερ φορ. Ο Μαντσίνι τού απάντησε ότι θα το κάνει μόνο αν τον αφήσει να παίζει με τη φανέλα της Σαμπντόρια. Ο ίδιος λέει ότι δεν έγινε έτσι· μικρή σημασία έχει. Το κακό για τον Σάκι ήταν ότι έχασε και τον Ατίλιο

Λομπάρντο, ο οποίος προτίμησε να συμπαρασταθεί στον Μαντσίνι, αρχηγό του στη Σαμπντόρια, και να μην πάει στην εθνική! Έκτοτε ο «Μάντσιο» στην εθνική δεν ξανάπαιξε ποτέ – όλες κι όλες οι συμμετοχές του είναι καμιά τριανταριά.

Ο βασικός λόγος των λίγων συμμετοχών του ήταν οι κακές σχέσεις του με τους προπονητές. Ο Μαντσίνι ήθελε να παίζει «δεκάρι». Είναι ο Ευρωπαίος ποδοσφαιριστής με τη μεγαλύτερη τρέλα με τη φανέλα με το 10, που έχω δει να αγωνίζεται. Στην εθνική υπήρχαν προπονητές που προτιμούσαν άλλα «δεκάρια» (ο Ντίνο Τζοφ τον Τότι και τον Ντελ Πιέρο, ο Αρίγκο Σάκι τον Ρομπέρτο Μπάτζο και τον Τζιανφράνκο Τζόλα) ή που «δεκάρια» δεν ήθελαν· ο Ατζέλιο Βιτσίνι και ο Τσέζαρε Μαλντίνι, για παράδειγμα, προτιμούσαν τους «κυνηγούς». Κι ο Μαντσίνι «δεκάρια» δεν ήθελε· η ομάδα του αγωνιζόταν σχεδόν πάντα με 4-3-3, με τον Ζορζίνιο ή τον Βεράτι καθοδηγητές από τα μετόπισθεν, και πάντα με εξτρέμ έτοιμα να αναλάβουν πρωτοβουλίες. Ο Κιέζα, ο Μπεράρντι, ο Ινσίνιε ήταν οι δημιουργοί στην ομάδα του, που πόνταρε πολλά σε μαχητές της μεσαίας γραμμής, όπως ο Μπαρέλα, ο Λοκατέλι, ο Πεσίνα.

Είναι παράξενο ότι ο Μαντσίνι έγινε προπονητής σε μια ομάδα που ως ποδοσφαιριστής δεν αγάπησε ποτέ του. Είναι παράξενο ότι αυτός ο γεννημένος ποδοσφαιριστής έγινε προπονητής κυρίως γιατί κανείς προπονητής δεν φοράει τη φανέλα με το 10. Αλλά έστω και χωρίς αυτήν ο Μαντσίνι στο Euro 2020 έβαλε τη σφραγίδα του, οδηγώντας τη Σκουάντρα Ατζούρα στον πρώτο της τελικό μετά το 2012. Ο τελικός ήταν δουλειά των παικτών του.

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η 11η Ιουλίου 2021 θα μπορούσε να είναι η μέρα του τέλους της πανδημίας. Στο Λονδίνο τίποτα δεν θύμιζε τις μέρες των λοκντάουν.

Όλοι περίμεναν το μεγάλο ματς. Πριν από τον αγώνα υπήρξαν και μικροεπεισόδια, στα οποία χρειάστηκε η επέμβαση της μητροπολιτικής αστυνομίας. Όλα ήταν όπως παλιά. Η μέρα έπρεπε να είναι μία από τις μεγαλύτερες στην ιστορία του αγγλικού ποδοσφαίρου – αυτή που οι Άγγλοι θα πανηγύριζαν την πρώτη κατάκτηση ενός Euro. Στο νέο Γουέμπλεϊ θα έπαιζαν τον πρώτο τελικό τους. Τα πάντα ξεκίνησαν ιδανικά, με τον Λουκ Σο να ανοίγει το σκορ και να προϊδεάζει τον κόσμο πως στο Λονδίνο θα γίνει ένα τεράστιο πάρτι – και μάλιστα σε περίοδο κορωνοϊού. Αλλά πάρτι δεν έγινε ποτέ.

Οι Ιταλοί, παρότι βρέθηκαν νωρίς πίσω στο σκορ, κράτησαν την μπάλα, δεν δέχτηκαν αντεπιθέσεις, ισοφάρισαν με τον Μπονούτσι μετά από ένα χτύπημα κόρνερ στο 67' και μετά οδήγησαν το ματς στα πέναλτι, παίζοντας με τα νεύρα των γηπεδούχων. Δεν ήταν άψογοι σε αυτά, καθώς ο Μπελότι αστόχησε και ο σπεσιαλίστας Ζορζίνιο λύγισε από την ευθύνη, αλλά ο τερματοφύλακας Ντοναρούμα ήταν πάλι καθοριστικός και ήταν αυτός που έδωσε τη νίκη. Η βραδιά τελείωσε με τους Ιταλούς να πανηγυρίζουν, έχοντας κερδίσει το τρόπαιο για πρώτη φορά μετά το 1968 και μετά από δύο χαμένους τελικούς. Στη διαδικασία των πέναλτι οι Άγγλοι αστόχησαν τρεις φορές στη σειρά· ο Ράσφορντ, ο Σάντσο και στο τέλος ο Σάκα έγραψαν το μοιραίο σερί. Ωστόσο στο εδώλιο του κατηγορούμενου δεν βρέθηκαν μονάχα οι παίκτες που δεν τα κατάφεραν, αλλά και ο προπονητής Σάουθγκεϊτ που τους επέλεξε.

Στους τρεις παραπάνω ποδοσφαιριστές έγινε ρατσιστική επίθεση, μέσω των σόσιαλ μίντια· κινητοποιήθηκε για την προστασία τους το τμήμα της Σκότλαντ Γιαρντ που ασχολείται με το ηλεκτρονικό έγκλημα και υπήρξαν τοποθετήσεις υπέρ τους από τον πρωθυπουργό Μπόρις Τζόνσον και τον Πρίγκιπα Χάρι. Ο Σάουθγκεϊτ από την άλλη θυμήθηκε το 1996 όταν αστόχησε σε πέναλτι ο ίδιος στον ημιτελικό του Euro στο Γουέμπλεϊ κόντρα στους Γερμανούς. Ίσως μάλιστα τότε δεν χρειάστηκε να δώσει τόσες εξηγήσεις.

Το κατηγορώ στον προπονητή είχε να κάνει με την επιλογή των παικτών που χτύπησαν πέναλτι· μάλιστα το γιατί τους επέλεξε απασχόλησε τους πάντα σκληρούς στις κρίσεις τους Άγγλους δημοσιογράφους και τον διεθνή Τύπο. Η ισπανική εφημερίδα *El País*, επικαλούμενη πηγές από την Αγγλική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, αποκάλυψε δύο μέρες μετά τον τελικό ότι πίσω από τις επιλογές του Σάουθγκεϊτ υπήρχε «η πίστη του σε έναν αλγόριθμο». «Αυτός ο αλγόριθμος προκάλεσε την ήττα της Αγγλίας στα πέναλτι στον τελικό με την Ιταλία», έγραψε η εφημερίδα, προσθέτοντας πως αυτό που ο κόσμος είδε στο Γουέμπλεϊ είναι «η καταστροφική συμβολή της τεχνητής νοημοσύνης». Σύμφωνα με την ισπανική εφημερίδα, λίγο μετά την ολοκλήρωση της απονομής, κι ενώ η εθνική Ιταλίας ακόμα γιόρταζε στο γήπεδο, ορισμένοι παράγοντες της Αγγλικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας ρώτησαν τον προπονητή για ποιο λόγο είχε εμπιστευτεί τον Ράσφορντ, τον Σάντσο και τον Σάκα. Ειδικά ο τρίτος, ο Σάκα της Άρσεναλ, δεν είχε πάρει ποτέ ευθύνη εκτέλεσης πέναλτι στην επαγγελματική του καριέρα.

«Από τους 30 συνολικά παίκτες που πήραν ευθύνη εκτέλεσης πέναλτι σε όλο το φετινό Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα», γράφει η *El País*, «μόνο οι Σάκα και Σάντσο είναι κάτω από 22 χρονών!» Η απάντηση του Σάουθγκεϊτ στα στελέχη της Αγγλικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας ήταν λεπτομερής. Σύμφωνα με τον προπονητή, η επιλογή της πεντάδας των εκτελεστών ήταν προϊόν πολυετούς ανάλυσης δεδομένων από τους υπεύθυνους του τμήματος σκάουτινγκ της ομάδας, που είναι εξπέρ σε αυτό. Με τη σύμφωνη γνώμη της ομοσπονδίας, το 2017 ο Σάουθγκεϊτ ανέθεσε το τμήμα σκάουτινγκ στον μαθηματικό Μαρκ Μπίλινχαλ, ο οποίος ισχυριζόταν ότι βρήκε τους καταλληλότερους εκτελεστές, χάρη στην αξιοποίηση ενός μαθηματικού μοντέλου. Το πρόγραμμά του φέρει τον τίτλο «Big Data».

Η αλήθεια είναι ότι το μοντέλο του Μπίλινχαλ είχε δώσει καρπούς σε προηγούμενα ματς. Η συνήθως άτυχοι στα πέναλτι Άγγλοι

έφτασαν στον τελικό με τους Ιταλούς, έχοντας προηγουμένως δύο νίκες στη σειρά στα πέναλτι, πράγμα που δεν είχε συμβεί ποτέ στην ιστορία τους. Είχαν κερδίσει στο Μουντιάλ του 2018 την Κολομβία και στο Πρωτάθλημα Εθνών της UEFA την Ελβετία. Σύμφωνα με την ισπανική εφημερίδα, και η σειρά των εκτελεστών (Κέιν, Μαγκουάιρ, Ράσφορντ, Σάντσο και Σάκα) ήταν πρόταση των αναλυτών – ο Χάρι Κέιν μάλιστα είχε εκτελέσει πρώτος πέναλτι και στο ματς του Μουντιάλ με την Κολομβία. Τότε όμως υπήρχε ο Ντάιερ, που είχε εκτελέσει, όπως και με την Ελβετία, το κρίσιμο πέμπτο, ενώ τώρα αυτός ο σκληροτράχηλος παίκτης ήταν εκτός αποστολής.

Για τον Σάουθγκεϊτ το πρόβλημα που δεν επέτρεψε στον αλγόριθμο να δώσει τη λύση είναι ότι η Αγγλία έχασε τη δυνατότητα να εκτελέσει πρώτη πέναλτι, γιατί ο Κιελίνι, ο αρχηγός των Ιταλών, κέρδισε στο στρίψιμο του νομίσματος! Ο προπονητής της εθνικής Αγγλίας επικαλέστηκε έρευνα του μαθηματικού Νάτσο Παλάσιος Χουέρτα, ο οποίος, συγκρίνοντας όλα τα ματς που κρίθηκαν στα πέναλτι, μετά το 1970 που μπήκαν στο ποδόσφαιρο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στο 65% των περιπτώσεων «όποιος εκτελέσει πρώτος κερδίζει». Η μελέτη του μαθηματικού, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *BeSoccer*, έδειξε ότι με βάση όσα πέναλτι έχουν εκτελεστεί στο Τσάμπιονς Λιγκ, στο Γιουρόπα Λιγκ, στο Σούπερ Καπ, στο Μουντιάλ, στο Euro, στο Κόπα Αμέρικα και στο Κύπελλο Συνομοσπονδιών, στις 38 από τις 58 συνολικά περιπτώσεις που ματς κρίθηκαν στα πέναλτι, κέρδισε αυτός που εκτέλεσε πρώτος. Στο Γουέμπλεϊ πρώτοι εκτέλεσαν οι Ιταλοί. Κι αυτό για τον Σάουθγκεϊτ κατέστρεψε τα πάντα!

Ο ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΝΤΑΛΓΚΛΙΣ

Τον Νοέμβριο του 2018 ο Σάουθγκεϊτ μίλησε σε συνέδριο που διοργάνωσε η Google Cloud, χορηγός της Αγγλικής Ποδοσφαιρικής

Ομοσπονδίας, τονίζοντας ότι δεν υπάρχει πια κατάρα των πέναλτι για την Αγγλία «γιατί αυτή ξεπεράστηκε χάρη στην τεχνητή νοημοσύνη που λειτουργεί ως οδικός χάρτης κατά την προετοιμασία της διαδικασίας». Τότε ο Σάουθγκεϊτ ήταν τόσο βέβαιος ότι η ανάλυση θα λειτουργήσει, ώστε είχε κάνει λόγο για ιστορική αλλαγή στην ιστορία του αγγλικού ποδοσφαίρου – «αλλαγή που συνέβη γιατί η ομοσπονδία μας δεν διοικείται πια από μια ομάδα ηλικιωμένων γραφειοκρατών με γκρι κοστούμια», είχε δηλώσει χαρακτηριστικά. Ο Σάουθγκεϊτ δεν μετάνιωσε ποτέ για την επιλογή των «εκτελεστών» στον τελικό. Έναν μήνα μετά οι συνεργάτες του αποκάλυψαν πως αν υπήρχε ανάγκη εκτέλεσης κι ενός έκτου κι ενός έβδομου πέναλτι, πάντα στηριγμένος στους αλγόριθμους, ο Σάουθγκεϊτ είχε επιλέξει ως εκτελεστές τον τερματοφύλακα Πίκφορντ (!) και τον Φίλιπς, παρότι ήταν κατάκοπος. Και όχι κάποιον από τους Στέρλινγκ, Γκρίλις και Σο, οι οποίοι, σύμφωνα τον αγγλικό Τύπο, όφειλαν να εμφανιστούν απέναντι από τον Ντοναρούμα.

Πώς όμως τα μαθηματικά οδήγησαν τον Σάουθγκεϊτ να εμπιστευτεί έναν παίκτη όπως ο Σάκα, για παράδειγμα, ο οποίος δεν είχε χτυπήσει ποτέ πέναλτι; Σε αυτή την περίπτωση οι αλγόριθμοι συναντούν τον κόσμο της ψυχολογίας και ο μαθηματικός Μπίλινχαλ έναν από τους ψυχολόγους της εθνικής ομάδας, τον Νόρτον Στέιντμαν. Αυτός φαίνεται ότι έπεισε τον μαθηματικό πως όταν μιλάμε για πέναλτι είναι σημαντικό να μην υπάρχουν κακά προηγούμενα στο μυαλό των παικτών. Με τη σύσταση των δύο ειδικών, ο Σάουθγκεϊτ έβγαλε από τον τελικό τον Χέντερσον, ο οποίος είχε αστοχήσει εναντίον των Κολομβιανών το 2018, και εμπιστεύθηκε τον Σάκα, ο οποίος τίποτα κακό δεν κουβαλούσε στο μυαλό του! Κι ο μικρός, που δεν το περίμενε, θόλωσε φυσικά.

Πάντως αυτές οι εξηγήσεις δεν ικανοποίησαν τους σκληρούς Άγγλους πρώην ποδοσφαιριστές και νυν ποδοσφαιροτηλεκριτικούς. Ο Ρόι Κιν, σχολιαστής του τελικού, είτε μετά τις εξηγήσεις ότι το

ποδόσφαιρο δεν είναι μαθηματικά. «Ο Στέρλινγκ ή ο Γκρίλις έπρεπε να αναλάβουν την ευθύνη να εκτελέσουν το τελευταίο πέναλτι, και όχι να εμφανιστεί την κρίσιμότερη στιγμή της βραδιάς απέναντι στον γίγαντα Ντοναρούμα ο Σάκα, ο οποίος είναι ένα παιδάκι», δήλωσε και τους κατηγορήσε ότι αρνήθηκαν από φόβο. Ο Κιν δεν δέχτηκε ότι οι δύο δεν βρίσκονταν στις επιλογές του προπονητή. Το ίδιο υποστήριξε και ο Γκάρνι Νέβιλ, ο οποίος μίλησε για παίκτες που κρύφτηκαν, κατονομάζοντας κι αυτός τους Γκρίλις και Στέρλινγκ, αλλά και τους Φίλιπς και Σο. Η κατηγορία ήταν σοβαρή. Οι παίκτες αντέδρασαν. Ο Γκρίλις είπε ότι ένιωθε έτοιμος να αναλάβει την ευθύνη. Ισχυρίστηκε ότι σε ένα τηλεοπτικό πλάνο φαίνεται ότι αυτός και ο Φίλιπς μιλούσαν με τον προπονητή τους και του λένε ότι θέλουν να αναλάβουν εκτέλεση. Αλήθεια ή ψέματα, το βέβαιο είναι ότι δεν πρόκειται για παίκτες με τεράστια διεθνή καριέρα – αυτά τα δύο παιδιά δεν είχαν πολλά διεθνή ματς γιατί αγωνίζονταν ο μιν Γκρίλις τότε στην Άστον Βίλα, ο δε Φίλιπς στη Λιντς.

Άλλοι Άγγλοι παίκτες δεν είπαν το παραμικρό. Ο Στέρλινγκ, που είχε σκοράρει με πέναλτι στο ματς με την Κολομβία το 2018, προτίμησε τη σιωπή. Η αλήθεια είναι ότι τα δύο τελευταία χρόνια πέναλτι, παίζοντας στη Μάντσεστερ Σίτι, είχε χτυπήσει ελάχιστα. Τη δουλειά αυτή, κατ' εντολή του Πεπ Γκουαρντιόλα, την έκανε ο Κουν Αγουέρο. Ο έμπειρος και λογικά ικανός να εκτελέσει πέναλτι αριστεροπόδαρος Σο δεν απάντησε στον Νέβιλ, αλλά στον Μουρίνιο, ο οποίος, βλέποντας τον χαμό που γινόταν, για να μη λείπει από το πανηγύρι, είπε ότι οι Άγγλοι ποδοσφαιριστές με τους οποίους έχει συνεργαστεί δεν σκόραραν ούτε στις προπονήσεις! Ο Σο απάντησε ότι έχει συνηθίσει την κακία του Πορτογάλου από τον καιρό που τον είχε προπονητή. Κι αυτός ωστόσο στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ χειροκροτούσε τις εκτελέσεις πέναλτι του Μπρούνο Φερνάντες. Ευθύνες δεν αναλάμβανε.

Τον επίλογο αυτής της απίθανης αγγλικής ιστορίας τον έγραψε

ο Σκοτσέζος Κένι Νταλγκλίκ. Πριν από τον τελικό ο Νταλγκλίκ είχε πει ότι η Αγγλία θα κερδίσει· και ο ίδιος θα υποχρεωθεί να ασχοληθεί με το γκολφ και να μην ξαναπατήσει το πόδι του «σε κάποιο ευτυχισμένο αγγλικό γήπεδο». Μία εβδομάδα μετά το ματς, κι ενώ οι Άγγλοι ασχολούνταν με το γιατί ο Σάουθγκεϊτ έκανε αυτές τις επιλογές, ο Νταλγκλίκ είπε ότι «κακώς γίνεται τόση συζήτηση για τους παίκτες που αστόχησαν στα πέναλτι. Αν δεν αστοχούσαν αυτοί, θα αστοχούσαν κάποιοι άλλοι»· πως όλοι στην Ευρώπη ξέρουν ότι οι Άγγλοι διεθνείς δεν μπορούν να σηκώσουν το βάρος αυτής της ευθύνης και πως απλά κάθε φορά «όλοι περιμένουν να δουν ποιοι θα αστοχήσουν, πράγμα που θα γίνεται πάντα». Ο Σκοτσέζος ήταν σαν να λέει με τον δικό του τρόπο στους Άγγλους ότι η Αγγλία δεν θα κερδίσει ποτέ τίποτα. Κι αν το πράγμα πόνεσε τους Άγγλους, είναι γιατί κανείς δεν τόλμησε να του πει ό,τι έχει άδικο...

ΣΑΝ ΝΑ ΠΕΡΑΣΕ ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ

Κι ο Ρομπέρτο Μαντσίνι πάντως δεν χάρηκε πολύ τον θρίαμβό του. Η Ιταλία αποκλείστηκε, αυτοκτονώντας, από το Μουντιάλ του Κατάρ. Στον όμιλο των προκριματικών της χρειαζόταν μία νίκη στα δύο τελευταία ματς για να προκριθεί –είτε με τους Ιρλανδούς είτε με τους Ελβετούς– και δεν κέρδισε κανένα. Βρέθηκε στα μαπαράζ, όπου αποκλείστηκε χάνοντας από τη Βόρεια Μακεδονία με 1-0. Ο Μαντσίνι στα ματς αυτά δεν είχε πια τους αμυντικούς της Ιταλίας που έγινε πρωταθλήτρια Ευρώπης. Ο Κιελίνι κι ο Μπονούτσι δεν αντικαταστάθηκαν ποτέ. Όμως το πιο μεγάλο χτύπημα για τον «Μάντσιο» υπήρξε ο θάνατος του φίλου του Τζιανλούκα Βιάλι, ο οποίος στις 6 Ιανουαρίου 2023 έφυγε σε ηλικία 59 ετών. Τον Αύγουστο του 2023 ο Μαντσίνι παραιτήθηκε από την εθνική ομάδα της Ιταλίας. Σήμερα είναι προπονητής της εθνικής ομάδας της Σαουδικής

Αραβίας και ο πιο ακριβοπληρωμένος ομοσπονδιακός προπονητής στον κόσμο. Από την 11η Ιουλίου του 2021, που όπως έγραψε η *La Gazzetta dello Sport* «κερδίζοντας το Euro, οδήγησε το ιταλικό ποδόσφαιρο στην ανάστασή του», μοιάζει να έχει περάσει ένας αιώνας. Όχι μόνο για τον προπονητή των Ιταλών· για όλους μας. Ωστόσο όσα έγιναν στο Euro 2020 έμειναν αξέχαστα. Είχαμε θεαματικές αποτυχίες, εκπλήξεις και πολλά πολλά γκολ, κι όλα αυτά ήταν σχεδόν αναπάντεχα. Μετά τις αναβολές και τις διοργανωτικές δυσκολίες, η εντύπωση που υπήρχε ήταν ότι θα προέκυπτε ένα τουρνουά που οι ομάδες θα το έβλεπαν ως κουραστική υποχρέωση. Δεν συνέβη τίποτα τέτοιο. Τα 2,7 γκολ κατά μέσον όρο σε κάθε ματς αποτελούν ρεκόρ στην ιστορία της διοργάνωσης από τότε που αυτή άρχισε να διεξάγεται με ομίλους στα τελικά, δηλαδή από το 1980. Το ότι το πιο όμορφο από αυτά τα γκολ το σημείωσε ο Τσέχος Πάτρικ Σικ, σκοράροντας στο ματς με τη Σκοτία από τη σέντρα (!), δείχνει ότι το Euro αφήνει περιθώρια σε όλους να γράψουν ιστορία. Κι αυτός είναι ο στόχος του ταξιδιού στον χρόνο που θα κάνουμε με αυτό το βιβλίο. Να γίνει κατανοητό ότι το Euro είναι μια σειρά από υπέροχες και απροσδόκητες ιστορίες. Ίσως και πιο συναρπαστικές από αυτές που είχε το Euro 2020 που ήταν γεμάτο τέτοιες.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΠΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΣΚΟΛΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΕΝΑ ΜΟΥΝΤΙΑΛ

EURO

ΤΑ 60 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γιατί το 1960, όταν το Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα γεννήθηκε, δεν το ήθελε σχεδόν κανείς; Μπορεί μια ποδοσφαιρική διοργάνωση να γεννηθεί γιατί ένας διαιτητής κατάπιε τη σφυρίχτρα του; Τι σχέση έχουν η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Eurovision και το Κύπελλο Εθνών Ευρώπης; Γιατί το 1964 τσακώθηκαν ο Φράνκο με τον Χρυσόσφο; Υπήρχαν κορόνα και γράμματα στο κέρμα που χρησιμοποιήθηκε στην κλήρωση που έδωσε στους Ιταλούς την πρόκριση στον τελικό το 1968; Αν στο τέλος κερδίζουν πάντα οι Γερμανοί, γιατί έχουν πάνω από τριάντα πέντε χρόνια να κερδίσουν το Euro; Ο Πανένκα χτυπούσε όντως τα πέναλτι αλά Πανένκα; Ήταν καθοριστικότερος για τους Γάλλους ο Πλατινί το 1984 ή ο Ζιντάν το 2000; Τι ρόλο έπαιξε το ποδόσφαιρο στον εμφύλιο της Γιουγκοσλαβίας; Ήταν πιο θεαματικό το τόταλ φούτμπολ ή το ράμπα τζάμπα φούτμπολ; Υπάρχει ιδιοκτήτης ντισκοτέκ που κέρδισε το Euro; Ήταν πιο τρελός ο Μάριο Μπαλοτέλι ή ο Πολ Γκασκόιν; Ποια ήταν η πιο μεγάλη προφητεία του σοφού Ότο Ρεχάγκελ; Ήταν η Εθνική Ελλάδος, που κατέκτησε το Euro 2004, η καλύτερη Εθνική Ελλάδος όλων των εποχών; Και τι θυμούνται από τη συμμετοχή τους στα τελικά του Euro ο Νίκος Αναστόπουλος, ο Θωδωρής Ζαγοράκης, ο Αντώνης Νικοπολίδης και ο Γιώργος Καραγκούνης; Και γιατί το Euro είναι δυσκολότερο από ένα Μουντιάλ;

Ο Αντώνης Καρπετόπουλος δεν υπόσχεται τις σωστές απαντήσεις σε όλα αυτά κι ακόμα περισσότερα. Απλά σας προσκαλεί να κάνετε παρέα ένα ταξίδι στην ιστορία της Ευρώπης τα τελευταία εξήντα χρόνια, με πρόσημα το ποδόσφαιρο.

ISBN 978-618-232-011-2

9 786182 320112

Κωδ. μηχ/σης 240026

www.epbooks.gr